

JOSEP RICART ROVIRA (1884-1959)

*Pagès, sindicalista agrari i polític.
La lluita per la terra.*

Miquel-Muç Vall Soler
Llicenciat en Geografia i Història
Juny 2014

1884-1959

Josep Ricart Rovira

*En record als meus pares Miquel Vall i Antònia Soler,
pagesos i rabassaires, pel seu llegat ple d'estimació i valors.*

Presentació

Aquest treball està dedicat a la persona de Josep Ricart Rovira (1884- 1959) i té dos objectius fonamentals.

El primer, treure de l'oblit una persona que va dedicar la seva vida a la lluita per la llibertat i per millorar les condicions de vida de la pagesia. Inlluït pels socialistes utòpics i pel pensament dels anarcosindicalistes de principis del segle XX, es rebel·la contra els propietaris de la terra i contra les condicions de dependència econòmica i social dels rabassaires. Polític actiu i lliurepensador sense clixés, a voltes polèmic, va ser una persona de caràcter, segur de les seves conviccions i amb una capacitat oratòria i de seducció molt consistent. La seva vida no va ser cap camí de roses. Va viure anys extremadament complicats. Revolucions, dictadures, guerres, lluites ideològiques, canvis socials, victòries efímeres, persecucions, empresonaments i un llarg exili. Autodidacte de formació, ens va deixar una gran quantitat d'articles, cartes i escrits. A partir d'aquests documents, podem valorar la seva lluita i la fidelitat als principis en defensa del sindicalisme agrari i de les col·lectivitzacions de la propietat.

El segon aspecte és remarcar la seva influència a Sant Pere de Ribes. Malauradament, ens manca molta documentació sobre els inicis i l'evolució de la Societat d'Agricultors i Obrers (1919-1939) i del paper de lideratge que va jugar en Josep Ricart en els primers anys. No obstant això, pels escrits publicats i per la seva presència pública és fàcil endevinar que va ser clau.

Un alcalde elegit democràticament l'any 1922, que es manifestava republicà i d'esquerres, va representar ser un cop dur pels qui fins aleshores havien exercit el poder a Sant Pere de Ribes. El canvi és gran. Pensem en el Ribes rural del primer terç del segle XX on uns pocs propietaris agraris controlaven amb condicions medievals, la majoria dels pagesos que treballaven les seves terres. Aquesta petita revolta, que aporta una altra forma de fer i ser i que la lliga a les inquietuds socials de Catalunya, queda estroncada pel cop d'estat militar de l'any 1923 de Primo de Rivera.

Recuperar la figura de Josep Ricart i Rovira, cinquanta-cinc anys després de la seva mort, era una necessitat per poder reconstruir un fragment de la nostra pròpia història com a poble, i així endinsar-nos en el nostre passat més recent. És significatiu observar que alguna de les reivindicacions dels rabassaires, que no van ser ateses per la propietat als anys 20, van perllongar les condicions contractuals de la pagesia fins a finals del segle XX a Sant Pere de Ribes.

D'Avinyonet del Penedès a Sant Pere de Ribes

En Josep Ricart Rovira va néixer a Avinyonet del Penedès el 22 de juliol de 1884, fill d'en Pau Ricart i la Filomena Rovira. El seu pare era pagès i encarregat dels treballadors del camp de la finca de Can Ràfols dels Caus d'Avinyonet. En aquest entorn és desenvolupa la primera infantesa i adolescència d'en Josep Ricart, on a més d'anar a l'escola, aprèn la duresa de les tasques del camp i les difícils relacions entre pagesos i propietaris que acabaran marcant la seva personalitat i pensament.

A partir de l'any 1887 s'estén pel Penedès i el Garraf la plaga de la fil·loxera que mata totes les vinyes i obliga a replantar-les a partir de peus de cep portats dels Estats Units i empletats per les varietats característiques de la zona. Aquest fet representa un gran trasbals en l'economia de Catalunya i especialment de les comarques vinícoles. Anys més tard, des de l'exili de França, recorda aquests fets i les feines del camp, comparant-les amb les que realitzava en aquells moments a França: **"Fet i fet, eren més pesats els arpiots de rebassar i la magalla, en aquell temps de la devastació dels vinyars per la plaga fil·loxèrica, l'aixada, la fanga i el càvec per fer rases, el magall, el picot, la màquina d'ensulfatar amb la seva típica portadora i semalers, que no anar amb cavalls per aquestes carreteres planes com la mà"**.

Entre aquests escrits i podem observar una descripció dels primers anys a l'escola, de la valoració dels mestres per la seva capacitat d'aprenentatge i de generar discursos. Són especialment significatius els relats sobre la vida quotidiana de la pagesia a principis del segle XX, sobre les feines dels camps o els menjars: **"A la tarda, tampoc faltava la beguda a dos quarts de tres a l'hivern i a les tres a l'estiu i el berenar a les quatre a l'hivern i a les cinc a l'estiu. Aquella truita amb bacallà o arengada, o bacallà esqueixat amb un parell de tomacons, un brot de coliflor amb quatre olives o pebrot confitat"**.

De petit, i com a anècdota, en Josep Ricart havia fet d'escolà de mossèn Cinto Verdagner quan anava a fer missa a Can Ràfols dels Caus, a Avinyonet del Penedès.

Certificat de Treball de la Col·lectivitat Agrícola Vilanovesa a nom de Josep Ricart on consta com a fundador de la Unió de Rabassaires. Any 1937.

Des de molt jove va demostrar una enorme facilitat per a l'escriptura. D'aquest període es conserven versos d'amor i versos satírics adreçats al festeig de joves i altres de temàtiques socials, que aniran creant una consciència política i un posicionament en la defensa de les classes menys privilegiades.

A Avinyonet del Penedès va ser on es va iniciar en la lluita dels pagesos enfront dels propietaris. Com a fets més remarcables podem dir que va arribar a presidir el sindicat obrer local Unió d'Avinyonet, fundat al 1902.

L'any 1906 es casa amb Balbina Soler, fruit del matrimoni naixeran tres fills, Josep Ricart Rovira (1908-1992), Pere Ricart Rovira (1912-1917) i Rossend Ricart Soler (1915-1991).

Cada vegada més actiu en la lluita sindical al Penedès i fruit de diferents enfrontaments amb els propietaris locals, decideix traslladar-se a viure amb la seva família a Sant Pere de Ribes. Treballarà de pagès a Can Pere de la Plana i a Can Macià.

Amb un bagatge sindical i amb un compromís envers la pagesia i les seves reivindicacions, en Josep Ricart és un dels impulsors del Centre d'Agricultors i Obrers de Sant Pere de Ribes, també anomenat El Local.

Francesc Layret, advocat, sindicalista i defensor de les causes del moviment obrer, i elegit diputat a les Corts de Madrid el juny del mateix any, hi va posar la primera pedra el mes de juliol del 1919. En l'aquest acte Layret va dir: **"No està en les nostres mans ni en les de ningú provocar la revolució social, doncs aquesta vindrà imposada pels esdeveniments"**. Francesc Layret fou assassinat a Barcelona el 30 de novembre del 1920. Ell, conjuntament amb Lluís Companys i Salvador Seguí, van tenir una gran influència en el pensament i l'acció sindical de Josep Ricart.

El Centre d'Agricultors Obrers de Ribes es convertiria en una societat clau per entendre l'esdevenir polític i social de Ribes, des de l'any 1919 fins al 1939.

El Centre d'Agricultors i Obrers representa una entitat que acull la pagesia i els obrers del municipi que busquen una millora social i de les condicions de vida de la pagesia ribetana. Però també i per fer justícia, no cal oblidar el Centre con un espai d'esbarjo i cultural que impulsa un trencament amb la realitat d'un Ribes dominat per les classes més adinerades. Les xerrades, els mítings rabassaires, les representacions teatrals i les projeccions de cinema, concerts i balls són algunes de les moltes activitats que es realitzen en aquests primers anys de vida del Local, construït en base al treball voluntari i les aportacions populars. El seu arrelament, així com l'impacte social, va generar un augment de l'autoestima d'una classe social desprotegida, i al mateix temps, va canalitzar les reivindicacions socials i polítiques de l'esquerra a Ribes.

A principis dels anys vint, a Ribes hi ha una gran activitat social, cultural i política, fet que demostra l'existència de diferents entitats culturals com l'Ateneu, l'Esbart, el Centre Recreatiu, el Centre Parroquial, entre d'altres. Societats, que

ALS AGRICULTORS de la comarca de Vilanova i Geltrú

Per a contribuir a la campanya de revisió del problema palpitant de la terra en quant significa un pas endavant per a senyalar unes noves lleis que regulin la proporció més justa en que deuen intervenir en el repart dels fruits el treball i el capital, donant a aquell la preponderància com li correspon,

Acudiu tots al

GRAN MITIN DE PROPAGANDA AGRÀRIA

que tindrà lloc el dia 15 del corrent, a dos quarts d'onze del matí, al Cine Diana, en el que hi prendran part els següents ORADORS :

Martí Torrents
de la Societat d'Agricultors

Josep Ricart
Alcalde de Ribes

N. Aragay
Regidor de Sabadell

Conrad Solsona
Publicista

M. Durán i Cañameras
Advocat

Joan Casanovas
Diputat Provincial

Lluís Companys
Diputat a Corts per Sabadell

Interessa a tots els que en els diferents conceptes de rabassaires, masovers i parcners teniu la denominació comú d'explotats.

Vilanova i Geltrú, agost de 1922.

**LA SOCIETAT
D'AGRICULTORS**

Cartell del míting celebrat a Vilanova el 15 d'agost de l'any 1922 amb la presència de Josep Ricart com Alcalde de Sant Pere de Ribes i Lluís Companys, Diputat a les Corts Espanyoles per Sabadell.

busquen les seves referències ideològiques i de compromís a nivell nacional, per mostrar les seves diferències i a voltes, enfrontaments. Aquestes societats que gaudeixen d'una gran vitalitat són la viva demostració de la gran activitat de la societat civil en un municipi d'uns 2.000 habitants. És un Ribes on hi ha un periòdic quinzenal, *El Castell de Ribes*, on es crea el primer club de futbol, la Unió esportiva Ribetana i on les picabaralles socials i polítiques eren el pa de cada dia.

Les lluites sindicals i polítiques

Capçalera del setmanari republicà i federal Democracia de Vilanova i la Geltrú on Josep Ricart va escriure regularment del 1919 al 1930.

Són anys, en els quals les relacions polítiques a Catalunya són complicades. La Lliga Regionalista busca definir un model propi per a Catalunya dins d'un Estat molt centralitzat. De les esclertes legislatives del govern central, Enric Prat de la Riba, mancomunada les quatre diputacions i forma la Mancomunitat de Catalunya (1914-1924). Institució que, sota la seva presidència primer, i de Josep Puig i Cadafalch després, va realitzar una important obra de govern a nivell públic creant infraestructures viàries, potenciant una xarxa de telèfons per tot el territori, treballant en la recuperació del patrimoni històric, creant una xarxa de biblioteques públiques, impulsant la renovació pedagògica i adoptant la normativa ortogràfica impulsada per Pompeu Fabra.

Però, també, són anys en els quals les tensions socials no paren d'augmentar. Les organitzacions obreres i sindicals, amb una implantació creixent del sindicat anarcosindicalista CNT, cada vegada tenien més pes i presència pública a Catalunya. Les vagues i reivindicacions de les classes obreres cada cop eren més fortes.

Mentrestant, les velles estructures de l'Estat, afeblides pels conflictes interns i per la guerra del Rif (Marroc), no tenen la capacitat suficient per donar sortida a una realitat que demanava profunds canvis polítics i estructurals.

A nivell internacional, el triomf de la revolució soviètica (1917) i la finalització de la Primera Guerra Mundial (1918)

són esdeveniments que tindran incidència en el nostre país. El primer, oferint un nou model social i polític i el segon, accelerant una crisi econòmica dissimulada per la neutralitat d'Espanya en la primera gran guerra mundial.

A Catalunya, cada cop existien més organitzacions locals impulsades per formacions republicanes que reivindicaven canvis en els contractes de conreu i la relació entre els pagesos i els propietaris de la terra. Així, neixen arreu del país molts centres d'agricultors i obrers.

En aquest context, Josep Ricart i Rovira participa en l'assemblea constituent de la Unió de Rabassaires que va tenir lloc a Barcelona el 6 d'agost de l'any 1922, conjuntament, amb un altre ribetà, Pere Bertran. En aquest acte resta constituïda la primera junta presidida per Jaume Martrat i Porta, de Martorell i és elegit sotspresident en Josep Ricart i Rovira, càrrec que fou ratificat al novembre del 1922 i que ocupa fins a l'any 1924. Josep Ricart va tenir una presència molt activa en la creació de la Unió de Rabassaires i la seva primera implantació a tot Catalunya.

Aquest sindicat agrari, impulsat per Lluís Companys, tindrà una influència cabdal en els propers anys, demanant millores pels rabassaires i proclamant el republicanisme com a model d'estat, davant una monarquia cada vegada més desprestigiada. Les seves demandes arribaran fins a la II República amb l'aprovació de la polèmica llei sobre contractes de conreus.

Des del seu inici, la filosofia de la Unió de Rabassaires era prou clara quan afirmava que considerava la terra propietat de tots els homes, i que solament el treball crea drets efectius per a la seva possessió i usdefruit. A partir d'aquest principi, demanava millores en els contractes de conreu entre els pagesos i els propietaris i també una intervenció de l'estat en la possible expropiació de terres no conreades.

Aquest sindicalisme rabassaire que començava a créixer, tenia un estret contacte amb el sindicalisme obrer i industrial, més arrelat a les ciutats. En Josep Ricart ho expressava en un article a la revista *La Terra*, dirigida per Lluís Companys i que fou l'òrgan escrit de la Unió de Rabassaires. Deia Ricart: **“Els pagesos s'instrueixen i aprenen molt en els pobles on hi ha fabricació i altres ocupacions. En aquest pobles i veiem créixer societats agràries i obreres i en aquestes, l'obrer del camp sempre troba terreny en què discutir la veritat i l'ajuda per la defensa dels seus drets”**.

L'organització rabassaire i la seva ràpida implantació va comportar que els propietaris també ho fessin. Així, curiosament, l'any 1920, un cop fundat el Centre d'Agricultors i Obrers de Ribes, es constitueix l'Associació Agrícola de Sant Isidre de Sant Pere de Ribes. Aquest sindicat de propietaris es va crear a l'empara de les cambres agràries comarcals.

Hem d'esmentar que prèvia a la constitució de la Unió de Rabassaires es va formar la Federació Comarcal de Societats Obreres Agrícoles de l'Alt i Baix Penedès, a la qual i sota l'impuls de Josep Ricart es va adherir, a partir de l'any 1919, la Societat d'Agricultors i Obrers de Sant Pere de Ribes. Aquesta federació va ser impulsada pel republicanisme reformista, encapçalat pel diputat del districte de Vilafranca, el penedesenc, Josep Zulueta Gomis.

La repressió generalitzada de l'any 1921 i les diferències entre anarcosindicalistes i reformistes van conduir a la desaparició de la Federació l'any 1922.

Són anys en què hi ha una lluita sagnant a Catalunya. Sovintegen els atemptats anarquistes i la mort de sindicalistes. És la Barcelona anomenada “Rosa de foc”.

El nomenament de Severiano Martinez Anido (amb un full de serveis extremadament cruel, com a governador militar de Melilla, posteriorment ministre de Governació en la Dictadura de Primo de Rivera i que va acabar la seva vida com a Ministre de Franco l'any 1939) com a governador civil de Barcelona, va potenciar una repressió brutal enfront del sindicalisme i el moviment obrer a Catalunya. Va organitzar els sindicats lliures, va recolzar i promoure l'assassinat per part de pistolers, a sou de la patronal, de molts sindicalistes.

En aquest període en Josep Ricart fou empresonat cinc vegades per representar el Centre d'Agricultors i Obrers de Ribes o per impulsar públicament els postulats de la Unió de Rabassaires.

Una mostra d'aquests fets, queden recollits en una nota del diari *La Vanguardia* del 6 de març del 1921: **“Los mozos de escuadra de San Pedro de Ribas detuvieron al sujeto vecino de aquella población Isidro Llosas Bosell de 18 años de edad, adicto a la sociedad de agricultores y amigo del secretario de la misma José Ricart Rovira. Cuyo Llosas se dedicaba a recorrer domicilios exhortando y coaccionando a los vecinos para que firmaran un documento a fin de que por medio de la coacción poder conseguir la libertad del referido José Ricart (a) “Jesús que torna” y “Noy del Sucre”**”.

Dues coses per comentar de la nota policial. La primera, el fet de demanar la llibertat de Salvador Seguí (Noi del Sucre), secretari general de la CNT de Catalunya, seguidor de les idees de Ferrer i Guardia. Anarcosindicalista, juntament amb Àngel Pestaña i Joan Peiró, va ser una persona clau en el creixement de l'esmentat sindicat. Salvador Seguí fou assassinat el 10 de març del 1923 a Barcelona, a mans dels pistolers del sindicat lliure.

Les lluites sindicals i polítiques

La segona és que en diferents notes de la policia surt com a sobrenom de Josep Ricart, "Jesús que Torna". No hem pogut esbrinar l'origen d'aquest sobrenom, si és d'àmbit local o de la pròpia policia. Amb aquest títol es publica una obra teatral del conegut autor Àngel Guimerà l'any 1919.

Amb una certa ironia, en un dels seus escrits de l'exili, Josep Ricart recorda aquesta època tot escrivint; **"Quan en virtut de les meves idees, el Doctor Governant social, Martinez Anido, m'envia per cinc vegades a la garjola, en concepte de vacances pel meu treball, va venir a visitar-me per a la meva sorpresa, un rector sense rectoria. Amb molt de carinyo, se'm va oferir perquè pogués retornar aviat a les meves tasques suspeses per la voluntat de l'avantdit doctor, en medicina social."**

Malgrat les detencions, és un temps de forta intensitat política i sindical, i Josep Ricart participa amb altres dirigents de la Unió de Rabassaires i republicans federals en més de cinquanta actes per diferents poblacions de Catalunya, on transmet les línies d'emancipació de la classe obrera i sobretot de la pagesia enfront de la propietat. Eren actes que solien fer-se el diumenge i que, generalment, comptaven amb una bona afluència de públic, alguns, fins i tot, es podrien considerar festius, tal i com relata el Diari *El Diluvio* el que va tenir lloc al Centre d'Agricultors Obrers de Sant Pere de Ribes el juliol del 1922: **"cuando el Sr. Companys y sus amigos penetraron en el nuevo y majestuoso edificio de la Sociedad, el público, que llenaba el sobervio salón, se puso en pie aplaudiendo, mientras una orquesta daba con sus sonas mayor colorido y prestaba más grande realce a la simpática fiesta."**

Al mateix temps, es converteix en un dels màxims col·laboradors de la revista de la Unió, *La Terra*. Hi publica 21 articles entre l'any 1922 i 1924, publicacions que combina amb la seva col·laboració habitual amb el periòdic *Democràcia* de Vilanova i la Geltrú, que era l'òrgan públic del partit Republicà Federal.

En un d'aquest articles dirigit a l'òrgan de la Unió de Rabassaires titulat "¿Por qué no se resuelve el problema agrario?", demanava una intervenció legislativa al govern de Madrid, deia Ricart: **"Pedimos razonablemente la presentación y aprobación de un proyecto en el Parlamento, adecuado a las conclusiones de la Asamblea del Teatro Marina; y recabar de la forma más posible un alivio para el crítico vivir de toda la familia que emplea un trabajo aventurado en el cultivo de la tierra y no se ve libre del propietario que cobra como un usurero, un interés prohibido por ley"**.

Les reivindicacions rabassaires van veure una lleugera esperança de ser escoltades, quan es va formar el govern liberal-reformista l'any 1922 presidit per Garcia Prieto, que mitjançant el ministre Santiago Alba, va prometre la presentació al Parlament de Madrid d'un projecte de llei per a la modificació del règim de propietat immoble. Així, diferents dirigents rabassaires, entre els que es trobaven Lluís Companys, Font Marió, Josep Raventós, Remigi Pañella, Casajoana, Eusebi Daniel, Enric Esplugues, Francesc Riera i Josep Ricart van entrevistar-se a finals de febrer de l'any 1923, amb el cap de govern Garcia Prieto i diferents ministres, on els van assegurar la presentació de l'esmentat projecte de llei per millorar la situació dels rabassaires i cultivadors de la terra. Aquelles promeses, que van ser recollides a la revista *La Terra* van quedar en un no res, a causa de la pressió dels sectors més privilegiats que van bloquejar el projecte abans de presentar-se a les corts espanyoles, creant un punt més de desconfiança i frustració respecte de la política espanyola per part dels rabassaires catalans.

El primer alcalde republicà i d'esquerres de Sant Pere de Ribes del segle XX

Capçalera de La Terra (1922-1939) òrgan oficial de la Unió de Rabassaires que dirigia Lluís Companys

En les eleccions municipals de l'any 1920 es presenta per primera vegada a Sant Pere de Ribes una candidatura formada per persones de la Societat d'Agricultors i Obrers. Recordem que en aquelles eleccions es renovaven la meitat dels regidors del ple municipal, format per 10 regidors.

El resultat fou que entraren a l'Ajuntament, com a representants de la Societat, en Josep Ricart i Rovira, Jaume Albet Butí, Josep Artigas Albal i Josep Jacas Guillaumes, i va ser elegit alcalde en Pere Miret Cerdà, opció més lligada ideològicament a la filosofia de la Lliga Regionalista. Pere Miret Cerdà fou alcalde en diferents períodes (1901-1904), (1910-1914) i (1920-1922).

En les eleccions municipals celebrades el 5 de febrer del 1922 es va reforçar la presència de regidors de la candidatura de la Societat d'Agricultors i Obrers, i van entrar dos regidors més, en Pere Bertran Butí i Pere Pons Comas, i va ser reelegit en Josep Jacas Guillaumes.

En l'acte de constitució del nou Ajuntament, celebrat a l'Ajuntament el dia 1 d'abril de 1922, va sortir elegit alcalde de Sant Pere de Ribes en Josep Ricart Rovira, per sis vots a favor i amb 4 vots en blanc, de la minoria conservadora, dels regidors Pere Miret Cerdà, Jaume Milà, Josep Roig Piñol i José Coll, actuava com a secretari l'Antoni Bosch. Així, en Josep Ricart es converteix en el primer alcalde republicà i d'esquerres del municipi. En les seves primeres paraules com a alcalde, Josep Ricart manifesta que la seva actuació

haurà de ser en defensa dels interessos de la població i procurar-ne el benestar i el creixement moral i material.

Malgrat que aquesta elecció pugui semblar normal, la tensió política del municipi era molt elevada. Així, a Josep Ricart el van intentar inhabilitar com a regidor entre els anys 1920 i 1921, fet que va ser revocat pel ministre de la Governació. No obstant això, quinze dies abans del ple de constitució del nou ajuntament va ser empresonat amb altres quatre ribetans, fet que fou denunciat pel periòdic vilanoví *Democràcia* en un article del 12 de març del 1922 titulat "**El caciquismo regionalista en San Pedro de Ribas**", on atribueix a una denúncia anònima les detencions, però indirectament acusa els homes de Bertran i Musitu (Diputat a Corts per la Lliga Regionalista el primer terç del segle XX) i els propietaris de la terra de Ribes, de fomentar aquesta detenció per tal de no poder prendre part en el ple convocat l'1 d'abril i ser elegit alcalde. Finalment, va ser posat en llibertat i com hem comentat va poder assistir al ple.

Aquest fet demostra les dificultats d'acceptació de les noves directrius polítiques republicanes i d'esquerres que existien a Ribes i que condicionarien totes les accions de la curta legislatura.

Però també hem d'esmentar que l'elecció d'en Josep Ricart com a alcalde va portar un esclat d'alegria a les classes populars de Ribes, aquest fet, queda palès en una festa de celebració de la victòria a la seu de la Societat d'Agricultors

El primer alcalde republicà i d'esquerres de Sant Pere de Ribes del segle XX

i Obrers. Festa recollida en la publicació del diari *El Diluvio* d'aquesta manera: **"El domingo celebrese en la citada población una comida para solemnizar la toma de posesión de la Alcaldia por el Sr. Ricart, Presidente de la Sociedad de Obreros Agrícolas, al mismo tiempo que el triunfo de las pasadas elecciones municipales. En el salón de actos del nuevo edificio levantado por la Sociedad se sentaron en las mesas unos doscientos comensales, ocupando la presidencia el prestigioso republicano don Jesús Pinilla, que tenía a la derecha al Alcalde de Ribas don José Ricart, y a la derecha el Alcalde Republicano de Villanueva i la Geltrú don Juan Pujol Carbonell. Ocupaban sitios preferentes en la mesa una representación de los obreros del campo de San Baudilio de Llobregat, representantes de la casa del pueblo y de la minoría socialista de Sitges, el señor Morgades Vicepresidente del Centro Federal de Vilanueva i la Geltrú, y por ello representante de Democracia, órgano del partido federal en el distrito, don José Mestre, doctor en medicina i acaudalado propietario de San Pedro de Ribas y la Junta del Centro de Obreros del campo de la población.**

El ágape fue servido con esmero por la popular Paula de Ribas. Terminada la comida hicieron uso de la palabra: Don Francisco Pascual, Vicepresidente de la Sociedad organizadora de la fiesta quien explico el objetivo de la misma. La señorita Mercedes Jacas que en nombre de sus compañeras saludó a los invitados. El Sr. Bertran concejal de Ribas, nombre de los concejales de la mayoría, expreso los deseos de todos de poner su entusiasmo en trabajar dentro del Ayuntamiento por el bien de Ribas y la buen armonía de todos los trabajadores de la población. José Rossell de Ribas, uno de los que fueron detenidos últimamente por las falsas denuncias de los caciques de Bertran y Musitu, fustiga a estos y se enorgullece de haber estado encerrado en pro de la buena causa que defienden los obreros del campo de Ribas. El Doctor Mestre, médico de Ribas, saludo al Alcalde y regidores populares y se congratula de que se haya podido derrotar a los caciques. Dice que continua siendo catalanista, pero que su apoyo,

saben, es para los obreros, pues es la única cosa sana que queda en el pueblo.

Al levantarse a hablar Alcalde de San Pedro de Ribas, compañero Ricart, estalla una ovación que dura algunos minutos. Hecho el silencio, dice que se congratula de l grandiosidad del acto, el cual es un buen presagio y estimulante para ellos, que sin arredrarse por persecuciones, están dispuestos a colaborar por en bien del pueblo. Saluda al doctor Mestre y le agradece su asistencia al acto, pues siendo además de propietario hombre de ciencia da una lección a los caciques del pueblo. Saluda a los asistentes y dice que aunque la finalidad de la Sociedad no es política, ellos deben laborar siempre por el triunfo de las izquierdas."

Però, com sempre passa als pobles, les alegries o les penes van per barris o sectors ideològics. Així doncs, el mateix mes d'abril, el periòdic quinzenal de Ribes, *El Castell de Ribas*, publica un article signat per P. de la S (Pepitu de la Serra), pseudònim de Josep Roig i Piera, on fa una crítica àcida a la nova majoria rabassaire del ple municipal i més concretament al nou alcalde, del qual diu: **" Lo que si havíem de fer constar és què, encara que previst per molts, causa força sorpresa la conducta de la majoria, tant poc ribetana i completament mancada de dignitat i amor propi, elegint Alcalde de Ribes a una persona que podrà merèixer tots els respectes personals, però el sol fet de ésser un resident i veí de Ribes de tant sols d'un parell anys ençà, fa repelós considerar-lo de casa; sincerament i parlant com a bons ribetans estimen que la seva elecció era la menys indicada"**.

Aquí comença una dura polèmica que va mes enllà de les qüestions personals, el diari *El Castell de Ribas*, farà costat d'una forma clara a l'anterior alcalde, Pere Miret i als interessos dels propietaris, atacant sistemàticament totes les accions dels rabassaires i de nou govern municipal.

La polèmica entre el Castell de Ribas i Josep Ricart

Capçalera del Castell de Ribas, periòdic quinzenal que es publicà a Ribes des de l'any 1916 fins al 1919 i del 1922 al 1923 amb informacions bàsicament locals.

Josep Ricart Rovira (1884-1959)

Del període comprès entre el mes d'abril del 1922 i el setembre del 1923, pràcticament, no trobem cap exemplar del periòdic quinzenal *El Castell de Ribas*, on no hi hagi algun article criticant l'actuació de l'alcalde Ricart i els principis republicans i d'esquerres que representava. En Josep Ricart no es quedava curt i mitjançant el periòdic vilanoví *Democràcia* contestava contraatacant al periòdic que anomena el "quinzenari d'en Miret".

El Castell, era dirigit i bona part escrit, per en Josep Roig i Piera. Aquest utilitza moltes vegades per referir-se a l'alcalde la denominació del "carinyo popular" o "Alcalde obrer".

Ironia fina, mala bava, joc d'interessos, model de societat en joc, ideologia, valors diferenciats, disputes en un poble on els pagesos rabassaires volien començar a sortir de l'anonimat. La seva ràpida i forta organització i sobretot, el fet d'assumir el poder local a partir de les darreres eleccions, no va ser gaire ben digerida pels qui, fins aquell moment, havien manat a Ribes.

Josep Roig i Piera (1894-1945) químic i professor de català, va acabar marxant de Ribes, per instal·lar-se a Barcelona, on després, durant la Segona República, va tenir un càrrec a la Generalitat Republicana. Posteriorment, l'any 1939 fou empresonat a la Model, on va redactar un diari sobre aquelles tràgiques jornades. De les conseqüències del maltracte físic i moral de l'estada a la presó, no es recuperaria mai.

Els dos, enfrontats en una llarga polèmica a Ribes, van acabar defensant els postulats de la II República i van patir les conseqüències de la victòria feixista de la Guerra Civil espanyola (1936-1939). Per en Ricart va ser un llarg exili a França i per en Roig i Piera, la presó.

Entrant de ple en la polèmica i després de les cartes de presentació ja esmentades, els temes podien ser del tot més variat. Un exemple són unes cançons de caramelles, interpretades per un grup de la Societat d'Agricultors i Obrers, anomenat Independència Ribetana, presumptament escrites pel propi Ricart, on es feia burla de persones del municipi, amb un to sarcàstic. El fet va arribar al ple municipal del 16 d'abril de 1922, on Pere Miret va qualificar les lletres de "no gaire bon

La polèmica entre el Castell de Ribas i Josep Ricart

A l'esquerra de la fotografia Josep Ricart Soler i a la dreta el seu pare Josep Ricart Rovira a l'exili d'Avrilmont (França) on treballava de pagès.

gust" a la qual cosa respongué l'alcalde dient **"que ell havia llegit les lletres i no hi veia problema."** No deixa de ser una anècdota, però és significativa, per veure com s'anaven enfrontant els diferents grups en aquell moment.

Per altra banda, *El Castell*, relata alguns mítings rabassaires de diferents llocs de Catalunya, en què participa en Josep Ricart, d'una manera despectiva i amb un menyspreu a la persona que era la màxima autoritat local.

Aquest escrits van augmentant de to progressivament. Un exemple és el titulat **"Passant bugada"**, signat per P. de la S. publicat el 15 de juny del 1922, on diu tot parlant del principi de l'autoritat i referint-se a l'alcalde Ricart **"és el primer en mancar les ordenances municipals, escoltant i permetent que una colla de baladres moguin xivarri pel carrer, cantant sàtires de les quals n'és l'autor: i infringeix la llei municipal deixant acords sense compliment i coaccionant els regidors en comptes de limitar-se a presidir la sessió; i per la dignitat consentint que la casa del poble es converteixi**

en centre pinxeria: i es befa dels tradicionals sentiments religiosos de tot un poble que l'ha acollit fet un miserable mort de gana." Aquest dur article, conjuntament amb dos més anomenats **"Per la dignitat d'un poble"**, signats amb el pseudònim de P. Patrici, utilitza un llenguatge agressiu i denuncia que l'actual alcalde és una persona sense cultura, l'acusa de dictador, d'ignorant, pedant, fent mofa de la seva forma de parlar i considerant-lo poc apropiat per portar les directrius d'un poble. En aquest fragment queda palesa la línia del diari: **"S'estranyen moltes persones de que, en aquest periòdic, ens ocupem sovint de les bajanades i ridiculesa de cert personatge intrús que ha vingut a portar la llavor del malestar i la guspira de l'odi entre totes les classes socials d'aquesta població, abans tan tranquil·la i agermanada"**.

Totes aquestes, i altres acusacions tenen una rèplica amb la publicació d'un manifest signat per Josep Ricart, titulat ***En defensa pròpia. Per la dignitat d'un poble***, que va ser repartit àmpliament per Ribes i tota la comarca. El llarg manifest comença amb una justificació del perquè fa una contesta pública. Diu Ricart: ***"La mal intencionada campanya que, se'ns motius que ho justifiquin, està fen el Castell contra la meva dignitat de veí i representant de l'Ajuntament i contra els demés companys de la majoria, ha fet que es presentessin a l'alcaldia persones de tota tendència política i social, protestant per la conducta de dit periòdic i invitant-me a contestar a la mateixa des de columnes d'altres periòdics."***

En el manifest, Josep Ricart critica la línia d'atacs als quals està sotmès per part de la redacció de *El Castell* i defensa la seva dignitat personal i la del grup de regidors de la majoria de la Societat d'Agricultors i Obrers, que porta el govern municipal. En el text denuncia que l'anterior govern municipal va deixar un deute de 56.000 pessetes, que atribueix a la mala gestió de l'anterior equip municipal. També es pregunta en nom de quin partit, agrupació de persones d'administracions passades o de quin grup que vol definir-se catòlic, es fan les acusacions i el maltracte a la seva persona i gestió.

La polèmica entre el Castell de Ribas i Josep Ricart

En el manifest, referma la feina que el nou equip de govern realitza i suggereix a les persones que l'ataquen que dediquin els esforços a altres afers, com per exemple **“aniria millor que una part del vostre capital individual i el d'altres propietaris el prestessin com ho hem fet per la part que ens correspon els agricultors obrers de Sant Pere de Ribes, per poder constituir una propietat col·lectiva, per aliviar les nostres necessitats també col·lectives”** i els fa una altra proposta concreta **“en lloc d'entretenir-vos amb aquestes misèries, podriu formar aleshores un Sindicat Cooperatiu per a acreditar una marca de vi, portant un bon renom a tots els pagesos”**. El manifest acaba reafirmant la seva intenció de continuar amb la mateixa línia que fins ara, malgrat els atacs en profunditat, que des del *Castell de Ribas* es van produint, que segons Ricart, volen enterbolir la seva dignitat i de la institució que presideix.

Encara que la línia editorial del diari va continuar amb els atacs contra l'alcalde, és també veritat que, a partir de gener del 1923, cada vegada són mes espaiats. Alguna cosa va passar dins la redacció del *Castell de Ribes*. Josep Roig i Piera va abandonar la direcció i un número del mes de desembre no va sortir a la llum per discrepàncies internes. Aquest fet, queda corroborat en un article titulat **“La cortesia no desfà la valentia”**, publicat a *Democràcia* el 27 de gener del 1923, on afirma Josep Ricart: **“Quan aquest quinzeneri era propietat del Sr. Roig de Ribes, ja sabeu que les vostres renyines arribaren a l'extrem d'anar a l'impresma de l'Eco de Sitges el Sr. Miret i incautar-se el número corresponent a la primera quinzena de desembre. Per què feu això el Sr. Miret? perquè el Sr. Roig reconegué lo equivocat que havia estat durant la direcció del seu quinzeneri, exposant a la vegada que la culpa d'alguns cassos vergonyosos pel poble, estava de part del Sr. Miret i d'alguns altres propietaris.”**

La força de les paraules ens dóna la justa dimensió de les discussions existents i de la seva complexitat. Probablement, i

tan sols molts anys després, podem endevinar què hi havia al darrere de la polèmica, a més d'interessos ideològics antagonics que mai són blanc i negre, per cap de les parts, personalismes i matisos sobre el model de poble i societat. Catalanisme, internacionalisme obrer, reforma agrària, manteniment dels privilegis dels propietaris, accés al poder d'una nova classe social. A poc a poc s'anava creant un caldo de cultiu que acabaria germinant en la proclamació de la II República, l'any 1931.

Josep Ricart Rovira (1884-1959)

Rossend Ricart Soler i el seu pare Josep Ricart Rovira a Vilanova i la Geltrú l'any 1957 un cop tornat a Catalunya de l'exili.

Els assumptes municipals (1922-1923)

És difícil poder fer una valoració objectiva del govern presidit per Josep Ricart sense tenir en compte els condicionants que hem anat descrivint, de la situació del poble i el rebuig actiu d'una part de la població de cara a avalar la seva gestió i directrius polítiques, com també, per la brevetat de la legislatura.

No obstant això, el tarannà de la nova majoria queda ben expressada en els plens municipals on s'aproven cartes de suport a la causa rabassaire i es recolzen les línies que busquin millorar les condicions de la pagesia. Dins aquestes línies d'esquerres i en el període històric en què ens trobem, no podia faltar un conflicte entre el nou govern i l'Església. La no assistència a un acte religiós per part de l'alcalde i la no aprovació d'una subvenció a la parròquia de 500 pessetes, es tradueix en la no assistència a alguns plens, per part de la minoria conservadora, com a acte de protesta. En aquesta línia, les paraules del capellà contra l'ajuntament són debatudes entre Josep Ricart i Pere Miret, evidentment des de posicions discordants. Com a mostra del conflicte podem reflectir que el dia que s'inauguraven les dues noves campanes de l'església, a finals del 1922, l'alcalde i els regidors municipals del govern no varen assistir a l'acte, no sabem si per qüestions ideològiques o perquè no foren convidats. El que sí que queda clar és que el mateix dia i hora, a la Societat d'Agricultors i Obrers (recordem, davant mateix de l'església) i tal com ens relata a *El Castell*, amb certa ironia, s'hi feien altres coses. **"El diumenge 5 d'octubre i a l'hora que estava anunciada la benedicció de les noves campanes, foren exhibits al local de la Societat d'Agricultors i Obrers uns quadros plàstics representats per unes quantes ballarines que feren les delícies del públic amb les seves contorsions, més o menys artístiques, dels seus membres més o menys destapats, i amb els seu couplets més o menys pocasoltes"**. Tal i com és la vida mateixa, el que és sagrat o profà, no deixa de ser part de l'essència de les persones humanes, i a voltes tan sols cal crear una cantonada per adonar-se'n.

Fotografia realitzada a la Finca d'Avrilmont (França) a principis dels anys 50 del S.XX. D'esquerra a dreta Josep Ricart Soler, René Audas i filla, Michelle (mare de René) i Josep Ricart Rovira.

En el període d'alcaldia de Josep Ricart, s'instal·là a Ribes una subseu de la companyia Peninsular de telèfons, que va permetre una millor utilització de la comunicació telefònica. També hi ha el tractament del greu conflicte amb la companyia que subministrava l'aigua potable a Ribes, anomenada Acueducto Principe Alfonso amb seu a Vilanova i la Geltrú, a causa de la falta continuada de subministrament i els pagaments que havien de fer els veïns. Aquest tema porta una forta discussió ciutadana, pública i política que fins i tot condueix a l'amenaça de l'alcalde de dimidir si no tenia el suport de regidors de la majoria. Finalment, els regidors de la Societat d'Agricultors fan pinya amb l'alcalde i aquest retira la proposta.

També, en una entrevista amb el president de la Mancomunitat de Catalunya, Josep Puig i Cadafalch, es demana la construcció d'un nou pont a la riera de Ribes, concretament a Sota-ribes.

Per altra banda, podem destacar, amb un caire més polític, l'aprovació al ple municipal de l'adhesió a una acte

Els assumptes municipals (1922-1923)

Josep Ricart Rovira (1884-1959)

Carnet de cotització trimestral de la Unió de Rabassaires de Catalunya a favor de Josep Ricart Rovira. Sindicat en el qual va militar tota la seva vida.

d'homenatge a Rafael de Casanova, en commemoració de l'11 de setembre del 1714, o la demanda de retorn de les tropes espanyoles al Marroc.

Altres qüestions de rellevància en aquest dos anys, encara que no fossin iniciatives municipals, van ser la construcció de l'Autòdrom Nacional, al Clot dels frares, terme municipal de Sant Pere de Ribes. Aquest projecte va ser una iniciativa privada d'un grup d'industrials encapçalats per Francesc Armengol. El 17 de setembre del 1922 es posà la primera pedra i les obres durarien un any. L'acte fou presidit pel Marquès d'Estella, en representació del rei d'Espanya; Enric Ràfols en nom del president de la mancomunitat de Catalunya; alcaldes de Vilanova i la Geltrú i de Sitges, i en representació de l'alcalde de Sant Pere de Ribes hi assistí el senyor Antoni Bosch. Probablement, l'absència d'en Josep Ricart a l'acte fou, entre altres, per motius familiars. El 18 de setembre moria a Avinyonet, el seu pare Pau Ricart.

Més enllà d'aquest acte, cal esmentar que la defensa que l'autòdrom estava ubicat en terme municipal de Sant Pere de Ribes fou clara i unànime des del primer moment. Josep Ricart ho avala al ple municipal i en diferents publicacions, com exemple a l'article a *Democràcia*, publicat el 25 de febrer del 1923, titulat "**A cada qual lo seu**", on demana a les autoritats de Sitges i als responsables de l'Autòdrom, que utilitzin el nom del poble a l'hora d'ubicar la nova instal·lació esportiva.

Una altre iniciativa que s'estudia a mitjan del 1922, fou la possible construcció d'un pantà en terme municipal de Sant Pere de Ribes i Olivella. L'anomenat Pantà d'en Monnàs, tenia l'objectiu de convertir en terres de regadiu, una bona part del territori de Ribes i Sitges i es plantejava com a complementari del Pantà de Foix. De fet, es van produir diferents visites de tècnics i polítics del Ministeri de Foment, per avaluar la possible construcció. Finalment, la iniciativa va quedar en res. No obstant això, i des de la perspectiva actual, la previsió de recollida d'aigua, era molt optimista si tenim en compte que la major quantitat d'aigua venia de la riera de Begues.

L'activitat municipal de Josep Ricart no li va impedir continuar gaudint d'una vida política i sindical intensa fora del territori municipal. Ho podem constatar perquè fa campanya política a favor del candidat republicà Joan Ventosa, a les eleccions de diputats a les corts espanyoles de l'any 1923, en què finalment va ser derrotat el candidat de la Lliga, Betran i Musitu.

Josep Ricart es presentà com a candidat a les eleccions provincials del 10 de juny del 1923 per a un escó de Diputat a la Mancomunitat de Catalunya. En aquestes eleccions es presenta com a candidat per la Unió de Rabassaires, que malgrat intentaren posar-se d'acord amb altres candidats republicans i radicals, no va ser possible. Finalment, Lluís Companys va imposar la candidatura de Ricart davant del radical Juncosa. Així es presentaren per part d'Unió de Rabassaires pel districte Vilanova Sant Feliu, en Josep Ricart i Fèlix Duran Cañameras. El resultat va condemnar la divisió del vot republicà i rabassaire i cap dels dos va sortir elegit diputat.

Els assumptes municipals (1922-1923)

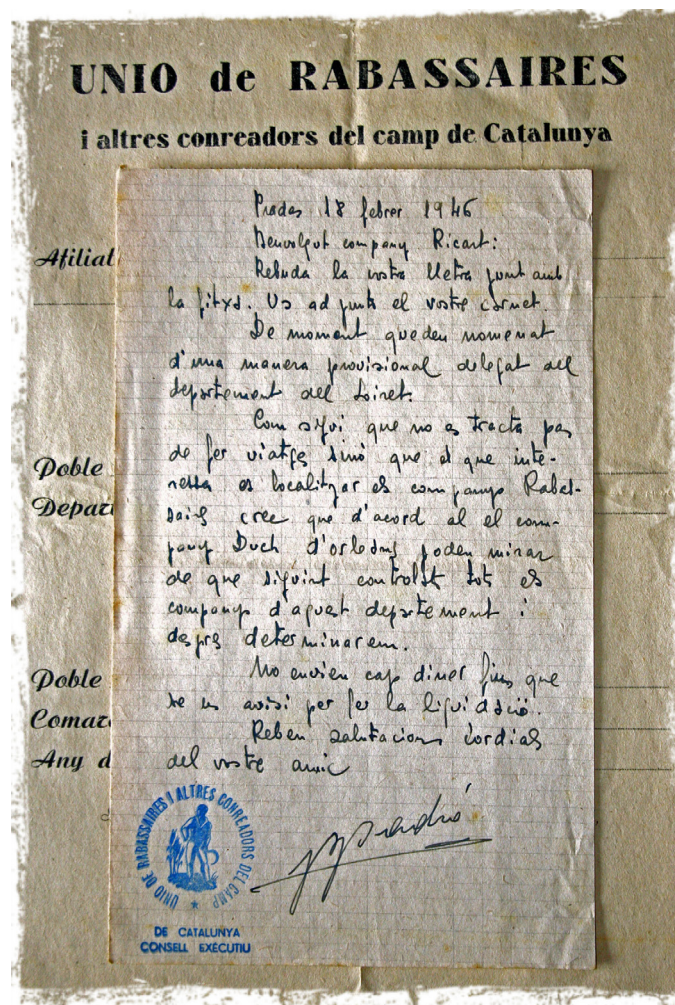
Els elegits van ser Antoni Llansana (Lliga Regionalista), Manuel Massó i Josep M. Bassols (Acció Catalana) i Eduard Micó (Reformista).

La difícil situació política i econòmica que estava travessant l'Estat espanyol, les conseqüències de la guerra del Marroc, els canvis constants de president de govern, el desprestigi de les diferents forces espanyoles que governaven des de la restauració borbònica, els creixents conflictes amb les forces obreres i el desencaix respecte a Catalunya, van ser el motiu al·legat pel Capità General de Catalunya Miguel Primo de Rivera, per fer un cop d'estat militar i que el Rei Alfons XIII li donés el beneplàcit. En el fons, era tornar a la tradició militar espanyola de perdre les guerres a l'exterior i intervenir amb els assumptes polítics interns. Tradició, que malauradament no va acabar aquí.

El cop militar, i malgrat que els ajuntaments democràtics van funcionar algun temps, va provocar la destitució dels càrrecs electes i el nomenament de l'alcalde a dit. És a dir, l'etapa com a alcalde de Sant Pere de Ribes de Josep Ricart havia arribat a la fi, no per les urnes, sinó per la força de les armes. El 3 d'octubre de 1923 es fa l'acte de constitució del nou ajuntament, per ordre governativa d'acord amb les noves disposicions del govern de Primo de Rivera.

L'any 1924 és un any complicat per a en Josep Ricart, és el moment en què es produeix un canvi en la línia de la Societat d'Agricultors i Obrers de Sant Pere de Ribes. També, en el mateix any, deixa la sotspresidència de la Unió de Rabassaires que havia mantingut des de la creació del sindicat agrícola. Els motius no els hem pogut esbrinar i no sabem si són per motius de línies estratègiques i ideològiques, o per conflictes més personals.

És obvi que la Dictadura, malgrat no prohibir el funcionament del sindicat, va condicionar l'activitat en aquests anys. Foren empresonats diversos dirigents i la revista *La Terra* passava censura militar.

Carta del Comitè Executiu de la Unió de Rabassaires comunicant el nomenament de Josep Ricart com a representant del sindicat a la regió de Loiret (França) l'any 1946.

La segona República. La Guerra Civil (1936-1939)

Josep Ricart Rovira a principis dels anys 50 del SXX a l'exili.

Josep Ricart Rovira (1884-1959)

La proclamació de la II República, a partir del resultat d'unes eleccions municipals que van tenir lloc el 13 d'abril de 1931, va significar un intent de canviar la recent història d'Espanya i optar per un model més democràtic, modern i progressista. A Sant Pere de Ribes, la Societat d'Agricultors i Obrers torna a guanyar les eleccions municipals democràtiques i és elegit alcalde Joan Cuadras i Marcer.

Josep Ricart, que ja vivia a Vilanova i la Geltrú, es va anar allunyant de les postures oficials del sindicat Unió de Rabassaires, que cada vegada estaven més lligades a les directrius estratègiques de la força política que aglutinà el nacionalisme català d'esquerres i el republicanisme, Guerra Republicana de Catalunya.

Aquesta distància fou pública, al mantenir una polèmica oberta amb el cooperativista i dirigent republicà Joan Ventosa i Roig, a les planes del diari *Democràcia*. En el diari, que acabaria sent el portaveu d'ERC a Vilanova, Josep Ricart es posiciona a favor del sector més radical del sindicat, amb diferents articles publicats a finals del 1931 i principis de l'any 1932.

Malgrat aquestes diferències ell continua treballant dins la Unió de Rabassaires en la defensa de les classes treballadores i concretament dels treballadors agrícoles.

Els fets polítics i socials es van succeir d'una forma molt ràpida en aquest període, fins arribar a un dels moments claus del curt camí de la II República, els fets d'octubre del 1934. En un dels seus escrits a l'exili, els recorda d'aquesta forma: **"Estem al jorn de 6 d'octubre de 1943, avui en aquesta mateixa hora, poc més o menys, fa nou anys que, en Lluís Companys, amic particular meu va proclamar l'Estat Català dins la República Federal Espanyola."** Josep Ricart recorda la figura de Companys, assassinat pel general Franco, i la seva amistat, forjada als anys 20, en el moment del naixement de la Unió de Rabassaires.

En aquell moment Josep Ricart tenia el càrrec de secretari i comptable del sindicat de treballadors agrícoles de Vilanova i la Geltrú i delegat de la Unió de Rabassaires i altres treballadors del camp de Catalunya.

La segona República. La Guerra Civil (1936-1939)

Ens sembla interessant reproduir com va viure ell aquesta jornada, escriu Ricart: **“Tota la nit al costat del radio i el telefono, de un cantó a l’altre de la vila, pel centre, a la plaça, la rambla i demás llocs on si congregava la multitud, fins que allà a toc d’albada, vaig quedar quasi be sol, en companyia dels dos fills que tingueren la delicadesa voluntària de no deixar-me fins que vaig estar de les afores de la població conegut per la Masia d’en tepet.”**

Durant els anys de la república, Josep Ricart participa activament en la Col·lectivitat Agrícola Vilanovesa, de Vilanova i la Geltrú que arriba a tenir més de 150 pagesos i 100 jornalers, de la qual en va ser president.

Ricart va ser un dels creadors de la revista *Raó*. *Aquesta era portaveu del Sindicat de Treballadors Agrícoles de Vilanova, que es va publicar entre el 1933 i 1934 i del gener del 1937 a l’abril del 1938. Ell n’era el director i l’ànima de la revista. Ferm defensor de les col·lectivitats i de la necessitat de la justa distribució de la producció agrària, sobretot en el període de la Guerra Civil.*

L’aixecament del general Franco contra la legalitat republicana va conduir a la Guerra Civil espanyola (1936-1939). La guerra posà fi a la consolidació de la República i les institucions catalanes. La lluita serà militar i ideològica. En el cas dels republicans els fets de maig del 1937 marcaran un abans i un després d’aquesta lluita.

Es viuran moments excepcionals a tot el país i Josep Ricart torna, en aquests temps tan difícils, a tenir una presència pública més notòria.

Fou regidor de l’Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, del 20 de maig de 1938 fins a gener de 1939, en representació de la Unió de Rabassaires. També és nomenat, a proposta de la CNT, jutge popular suplent de Vilanova, després d’una discussió que va enfrontar els membres d’ERC i els de la CNT de Vilanova i la Geltrú.

A mitjan de gener, a punt d’entrar les tropes franquistes a Vilanova, en Josep Ricart i Rovira, com molts republicans, parteix cap a França al que serà l’inici d’un llarg exili.

Josep Ricart Rovira i el seu fill Rossend Ricart Soler en una visita d’aquest a Avriumont (França).

Josep Ricart passa a França per Prats de Motlló i després ingressa en el camp de refugiats de Bram (Aude), un cop oberta la frontera francesa, fet que va passar entre el 31 de gener i el 9 de febrer. Bram és una petita vila ubicada entre Narbona i Tolosa. Aquest camp de refugiats va arribar a acollir 17.000 persones. Es va començar a construir el 5 de febrer del 1939 i constava de 170 barraques. Josep Ricart va ocupar la barraca 83 lletra E. El camp va romandre obert fins a l'any 1941. Les condicions de vida eren de pura supervivència agreujades per un hivern especialment fred.

Des del camp de Bram fa gestions per veure si pot embarcar cap a Mèxic, i encara que en algunes cartes sembla una opció viable, finalment, queda en no res.

Des de Bram s'escriu amb diferents persones exiliades en altres camps de concentració o amb jornalers que treballen en diferents hisendes de França.

A mitjan d'octubre del 1939 es va instal·lar a Avriilmont, situat a la Regió de Sena i Loira, a 80 Km. de París, a casa de la família Audas, que l'escolliren entre els refugiats que s'anaven repartint per la geografia francesa. A casa d'aquesta família, treballa a la granja i fa feines de pagès. Va fer una estada de cinc anys, que corresponen a pràcticament els anys de la Segona Guerra Mundial. La segona estada va ser quan en René, el fill de la família Audas, es va incorporar al servei militar. Entre estada i estada va estar en una caseta abandonada a Manigua, propietat d'una baronessa que el va ajudar diverses vegades i li va procurar la documentació per tornar a Sant Pere de Ribes definitivament. Pensem que eren els temps de l'ocupació nazi de França, i que amb els seus antecedents, havia de ser molt discret per evitar qualsevol sospita.

Josep Ricart, reflecteix en els seus escrits a l'exili una certa enyorança per estar lluny de la família i el país, però també té l'esperança que quan acabi la guerra mundial es derroti el general Franco i pugui tornar a casa seva. Són escrits on

descriu des de la seva "chambre", les feines que realitza al camp i a la granja, i les converses amb altres exiliats a França, així com reflexions sobre la política, la vida, la religió i la conducta humana. La correspondència en aquests anys és molt variada, des de companys exiliats, família i amics que li escriuen des de Catalunya, explicant com van les coses, però també apuntant reflexions existencials. Cartes que tenen un punt de dramatisme en assabentar-se de la brutal repressió a Catalunya i les situacions precàries que vivien la família i amics durant la postguerra: morts, camps de concentració, malalties i escassetat d'aliments. És el trist panorama de la repressió franquista i els anys de la postguerra espanyola.

A nivell més polític, en Josep Ricart Rovira és nomenat delegat de la Unió de rabassaires a la Regió francesa de Loiret i també és el cap de la delegació de la CNT a Puisseaux.

Josep Ricart i Rovira continua a França treballant, però a prop del 72 anys i malgrat que comença a tenir problemes de salut, continua reafirmant-se en el seu pensament vital, i ho expressa en una carta **"Si no se me hubiese truncado la salud, yo aquí a la Maniagua, con mis setenta años, ya iba bien, haciendo la remolacha, algunos trabajos más y con un poco de economías y escribiendo, como desahogo de lucha social para archivar papel en el montón por si después de mi muerte – si es que de verdad morimos del todo-. Toda mi vida he dedicado los esfuerzos de la lucha por la libertad, la posible igualdad social y a la vez económica."**

Després de molts i feixucs tràmits, torna del llarg exili a Sant Pere de Ribes l'any 1957. Un cop aquí s'haurà de presentar regularment a la Guàrdia Civil, a causa del seu passat polític i sindical.

Amb una salut molt afeblida, mor el 4 de febrer de 1959, al carrer Sant Josep núm.6 de Ribes, a causa d'un vessament cerebral.

Bibliografia

- Balcells, Albert. *La Qüestió agrària a Catalunya. 1890-1936. El problema rabassaire*. Universitat de Barcelona, 1967.
- Mayayo, Andreu. *De pagesos a ciutadans. 100 anys de sindicalisme i cooperativisme agrària a Catalunya (1883-1994)*. Ed. Afers Catarroja, 1994.
- Pomés Vives, Jordi. *Sindicalisme pagès i republicanisme popular a Catalunya. (1918-1930). La Unió de Rabassaires entre el radicalisme obrerista i la via cooperativa*. Publicacions Abadia de Montserrat, 2000.
- Puig Rovira F.X. Vilanova i la Geltrú (1936-1939) Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005.
- Puig Rovira Francesc X. Diccionari Biogràfic de Vilanova i la Geltrú. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, 2003.
- *El Castell de Ribas* (1922-1923). Periòdic quinzenal. Sant Pere de Ribes. Arxiu Municipal. Ajuntament de Sant Pere de Ribes.
- Actes dels plens municipals. (1919-1923). Arxiu Municipal Ajuntament de Sant Pere de Ribes.
- *Democràcia* (1919-1924). Periòdic òrgan del Partit Republicà Federal de Vilanova i la Geltrú. Arxiu Comarcal del Garraf. Vilanova i la Geltrú
- El Diluvio. (1858-1939) Diari republicà i anticlerical. Arxiu Municipal de Barcelona.

FONTS IMPRESES

- *La Terra* (1922-1939). Portaveu de la Unió de Rabassaires. Arxiu Municipal de Barcelona. Casa Ardiaca.

FONTS MANUSCRITES

- Escrits de Josep Ricart i Rovira. Trossos de les meves lluites. Llibretes de l'Exili.
- Arxiu familiar de Joan Garcia Nicolau. Família Ricart.
- Garcia Nicolau Joan. Josep Ricart Rovira. Un Terrós d'aquesta Terra.

Agraïments

A la família Ricart, especialment a Josep Ricart i Joan Garcia Nicolau per les facilitats donades en la consulta dels manuscrits i fotografies de Josep Ricart Rovira. A la família Gambin Ricart per les fotografies. A Laura Tomàs, arxivera de l'Arxiu històric de Sant Pere de Ribes. A Rafael Mestre i Sílvia de l'Arxiu Comarcal del Garraf de Vilanova i la Geltrú. A Anna Vidal per les correccions i Joaquim Puigvert i Vinyet Capdet pels suggeriments.